

KÜLFÖLDI HADTÖRTÉNELMI FOLYÓIRATOKBÓL

VOENNO ISZTORICESZKIJ ZSURNAL (Szovjetunió), 1969. 7—9. sz. — A Lenin-évforduló kapcsán közölt cikkek közül kiemelkedik Sz. HESZIN: „Lenin és a Balti Flotta az októberi napokban” c. cikke (7. sz. 3—12. o.), mely ismerteti, milyen nagy jelentőséget tulajdonított Lenin a felkészülés előkészítése idején a balti matrózok állásfoglalásának, valamint azt, hogyan szervezték meg a pétervári helyőrség, Helszingsforsz, Kronstadt, Reval matrózait, hogyan biztosították már jó előre a gyalogsági fegyvereket — nagyrészt a tengerészek segítségével — a felkészüléshez. Csak a helyőrség tengerészei közül több mint 6 ezren vettek részt a fegyveres felkészülésben.

Leninnek az Ural felszabadítása érdekében folytatott politikai és közvetlen katonai jellegű tevékenységéről ad átfogó képet M. MOLODCIGIN: „V. I. Lenin és az Ural felszabadítása” c. cikke (8. sz. 3—9. o.).

V. ZVEREV: „V. I. Lenin a hazafiságról és a hazafias nevelésről” c. tanulmánya (9. sz. 3—10. o.) a Kommunista Kiáltványból kiindulva vizsgálja a hazafiság kérdését az internacionalizmussal való összefüggésben. Részletesen elemzi Leninnek a hazafiság osztálylényegéről szóló tanítását általában, majd különösen az imperialista háborúkkal, a polgári „honvédelemmel”, valamint az igazságos forradalmi, felszabadító háborúkkal kapcsolatban. Kiemeli a hadtörténelem jelentőségét az ifjúság hazafias nevelésében.

A katonai-elméleti jellegű cikkek közül megemlítjük A. GALICAN és N. BELOUSZ: „A szolgálati szabályzatok szigorú betartása a magas fokú harc-

készültség záloga” c. írását (7. sz. 15—21. o.). A szovjet hadsereg első szabályzatait Lenin közvetlen részvételével és jóváhagyásával készítették el. 1918 őszén adták ki a „Vöröskatona könyvé”-t, amely elsőként foglalta össze a magatartás szabályait, a jogokat és kötelességeket. 1918 novemberére és 1919 januárja között jelent meg az első négy szabályzat. Ezeket 1924—25 folyamán a Vörös Hadsereg nagy szervezeti átépítésével kapcsolatban átdolgozták, de ezek is csak ideiglenes jellegűek voltak, és ezeket váltották fel az 1927—29 között kiadott szabályzatok. 1938—40 folyamán a katonai építés tapasztalatai és az 1936-os alkotmány elvei alapján ismét új szabályzatok jelentek meg. A háború utáni években a Nagy Honvédő Háború tapasztalatait, valamint a katonai-technikai forradalom követelményeit figyelembe véve ismét módosították a szabályzatokat.

A hadművészet kérdéseivel foglalkozó cikkek közül elsőként említjük meg MACULENKO: „A hadművészet néhány sajátos vonása a iasi—kisinyovi hadműveletben” c. munkáját (8. sz. 12—30. o.). A 2. és 3. Ukrán Front által végrehajtott hadművelet kedvező feltételeket teremtett a német hadászati front egész déli szárnyának az átkarolásához. Kivált a fasiszta szövetségből Románia, melynek felszabadításáért 1944 áprilisától októberéig 218 209 szovjet katona áldozta életét, elpusztult 2083 löveg és aknavető, 249 harckocsi és rohamlöveg, 528 repülőgép a szovjet hadsereg haditechnikai eszközeiből. A sikeres hadművelet eredményeképpen megnyílt az út Bulgária

és Magyarország felé, lehetővé vált a közvetlen segítségnyújtás Jugoszláviának és Csehszlovákiának.

A iasi—kisinyovi hadművelet egyike a Nagy Honvédő Háború kevés olyan hadműveletének, amelyben az ellenség 10 nap alatt 18 hadosztályt vesztett, csak fogságba 208 600 tiszt és katona került. A harcokban szovjet részről 89 lövész- és 3 lovashadosztály vett részt, ami annyit jelent, hogy a két front állományában 930 ezer ember, 16 ezer löveg és aknavető, kb. 1900 harcokcsi és rohamlőveg, 1760 repülőgép volt. Az erőviszonyok emberben 1,4, tüzérségben 2,1, harcokcsiban 4,6, repülőgépben 2,7 volt a szovjet hadsereg javára. A támadás 540 km-es fronton kezdődött és 300 km mélységig fejlődött ki 10 nap alatt, 30 km-es átlagos napi előnyomulással.

Főként elméleti és szervezési kérdésekkel foglalkozik M. ZAHAROV marsall: „A hadművészet egyes kérdései az 1945. évi szovjet—japán háborúban” c. tanulmánya (9. sz. 14—25. o.). Ebben a háborúban a szovjet fegyveres erők végrehajtották a mandzsuri hadászati támadó és a kuril-szigeteki deszant-hadműveletet, amelyek közül mind méreteit, mind jelentőségét tekintve kiemelkedik a mandzsuriak. A háború kezdetére három frontot alakítottak ki, a Bajkálontúli (ez volt a legerősebb), az 1. és 2. Távolveleti Frontokat. Az augusztus 9-én megindult hadművelet folyamán a Bajkálontúli Front csapatai nagy erejű harcokcsi támadással több mint 800 km-t nyomultak előre és a Vlagyivosztk—Habarovszk közt elhelyezkedő I. Távolveleti Front csapataival együtt bekerítették és megsemmisítették a japánok főerőit. A szerző részletesen elemzi a csapatok Európából való átszállításának megszervezését, a hadműveletnek a távolveleti földrajzi, éghajlati, útviszonyai és katonai körülményekből adódó sajátosságait.

A hadtörténeti cikkek sorában időrendileg az első helyet foglalja el G. SELAHOV és G. PLOTNYIKOV: „A japán területrablók szétzúzása a Halhin-Gol folyónál” c. írása (8. sz. 31—41. o.). A szerzők röviden áttekintik a szovjet—mongol kapcsolatok történetét az 1920-as évek elejétől 1936-ig, amikor a fenyegető helyzet miatt a

Vörös Hadsereg alakulatai — a mongol kormány kérésére — Mongólia területére léptek, ismertetik a japán erőket és Mongólia helyét a Tanaka-elvben. 1939. május 28-án a japánok kb. 3000 emberrel támadást indítottak, hogy bekerítsék a Halhin-Gol keleti partján levő szovjet—mongol csapatokat. Ezeket visszaverték, de június elején a japán—mandzsú csapatok már 38 ezer emberrel támadtak és elfoglalták a Mongol Népköztársaság területéből a Halhin-Gol nyugati partjan levő részt. A szovjet katonai vezetés kialakította az I. hadseregcsoportot Zsukov parancsnoksága alatt és a mongol hadsereggel való koordinálás céljából létrehozta egy frontcsoportot G. M. Stern parancsnoksága alatt. A japánok augusztus 24-re tervezték az újabb támadást, de a szovjet—mongol csapatok ezt megelőzve, augusztus 20-án támadásba mentek át, 23-án estére befejezték a beekelődtő japán csapatok bekerítését, 31-re pedig súlyos harcokban felszámolták a bekerített csapatokat. Szeptember első felében még légi harcok folytak, majd a japánok kénytelenek voltak kérni a katonai tevékenység beszüntetését, ami 1939. szeptember 16-án be is következett.

A Nagy Honvédő Háború egyik jelentős eseményével foglalkozik A. NOVIKOV: „A karéliei földszoroson” c. cikke (7. sz. 62—72. o.). 1944 nyarán kezdődött a viborgi hadművelet, amelynek az volt a célja, hogy az ellenség négy védelmi vonala közül hármat áttörjenek és elfoglalják Viborgot. A legjobban megerősített vonal a második volt, de jelentős erődítményekkel rendelkezett az első is. A hadműveletben a terep rendkívüli nehézségei miatt szokatlanul nagy szerep jutott a bombázó egységeknek. A szerző ismerteti a főparancsnoknál folytatott megbeszéléseket a géptípusok fajtainak és mennyiségének kijelöléséről, valamint a hadművelet gondos helyi előkészítését. A váratlan támadás a bombázók június 9-i addig szinte ismeretlen erejű előkészítése után és folytonos támogatásával június 10-én indult meg. Az első vonal áttörése után a főparancsnokság meggyorsította az ütemet június 14-én a bombázók és csatarepülőgépek ugyancsak nagyarányú támogatásával folytatódott a támadás, de az épen maradt góccok

elfoglalásában már csak a csatarepülők tudtak részt venni az alacsony felhőzet miatt. A harmadik vonal nem jelentett komoly akadályt és a hadművelet Viborg június 18-i elfoglalásával sikeresen befejeződött.

A hadtörténeti cikkek közül megemlítendő még A. KUZMIN és I. KRASZNOV: „Harcban a Duklai szorosért” c. cikke (9. sz. 40—46. o.). A Kárpát—Duklai hadműveletet az 1. és a 4. Ukrán Front alakulatai hajtották végre 1944. szeptember 8. és október 27. között. A cikk nem foglalkozik részletesen az egész hadművelettel, csak a harcokban fontos szerepet játszott 4. Kantemirovkai harckocsi gárdahadtest tevékenységét ismerteti.

Igen érdekes és jórészt csak általánosságban ismert kérdést tárgyal V. ANDRIANOV: „A partizán erők operatív felhasználása” c. cikke (7. sz. 22—34. o.). A tanulmány első része végigköveti, hogy a háború elejétől kezdve hogyan tökéletesedett a partizánmozgalom szervezete, a területi, köztársasági pártvezetőségekkel, a frontparancsnokságokkal való kapcsolatuk és függőségi viszonyuk. A háború első szakaszában a reguláris csapatokkal való együttműködésük csak egyedi esetekben fordult elő. A második és harmadik szakaszban az összeköttetés, az ellátás és a szervezetség javulása következtében operatív felhasználásuk, különösen a nagy támadó hadműveletek idején ugrásszerűen megnőtt. A szerző sok példát ismertet, ezek közül csak egyet említünk meg: 1943 nyarán a kurszki ütközet és az azt követő támadó hadműveletek idején folyt az ún. „sin háború” amelyet a főparancsnokság útmutatásai alapján a Partizán Mozgalom Központi Törzs dolgozott ki és amelyben augusztus 3-tól szeptember közepéig Belorusszia, a leningrádi, kalinyini, szmolenszki és oreli terület 93 ezer partizánja, valamint több tízezer egységbe nem szervezett ellenálló vett részt kb. 1000 km széles és 750 km mély területen.

A három számban megjelent visszaemlékezésekből csupán kettőt említünk meg. Az egyik Sz. ZSAVORONKOV: „Berlin bombázása 1941 augusztusában—szeptemberében” c. írása, amely a második világháború egy kevésbé ismert epizódját ismerteti. A visszaemlékezés első része az 1969. 4. sz-ban

(63—71. o.) jelent meg, a befejező részt a 8. sz. közli (74—83. o.). Moszkva első bombázása után merült fel Berlin megtorlásként való bombázásának gondolata. A fő nehézséget a front előrehaladása és az alkalmas repülőterek elvesztése jelentette. Két kis repülőter maradt meg Szaréma-szigetén (Balti-tenger), ahonnan el lehetett érni Berlint. Pontos szervezés és a hajózó legénység felkészítése után 13 repülőgép 1941. augusztus 8-ra virradó éjjel hajtotta végre Berlin első bombázását, a tenger felől közelítve meg Németországot. A gépeket nem fedezték fel, a német rádió angol bombázást jelentett és közölte, hogy 6 angol gépet lelőttek. Az első siker után még 20 bombázót kaptak (ezzel már 40 gép állt rendelkezésre), de ezek is elég elhasznált állapotban voltak. Emiatt és a két kis repülőter kifutóinak rossz állapota miatt képtelenek voltak a főparancsnok által követelt 1000 kg-os bombákkal felszállni, 500 kg-osokat is csak a jobb állapotban levő, kiváló pilóták által vezetett gépek vihettek. A németek harcban egyetlen gépet sem tudtak megsemmisíteni, de a leszálláskor több elpusztult a pilóták túlzott igénybevétele miatt. Berlin ellen tíz támadást hajtottak végre, de mivel a németek már csaknem egész Észtországot elfoglalták és folyt a tallini bázis kiürítése is, 1941. szeptember 5-én be kellett fejezni a mélyen az arcvonal mögé került szigetről kiinduló támadásokat.

A másik visszaemlékezést A. VASZILEVSZKIJ marsall írta „A belorussziai hadászati hadműveletről” (9. sz. 47—58. o.). A visszaemlékezés itt közölt első része a hadművelet előkészítését ismerteti az 1944. június 23-án kezdődött támadásig. Az általános helyzet és a „Közép” hadseregcsoport helyzetének, a „belorussziai kiszögellés”-nek elemzése után a szerző elsősorban a hadművelet sikeres végrehajtása céljából foganatosított szervezeti változásokat ismerteti anélkül, hogy részletesen belemerüljön a közvetlen katonai feladatok taglalásába. A főparancsnok a támadás végleges tervét május 30-án hagyta jóvá azzal, hogy a támadást június 19—20-án kell elkezdeni. Az előkészületek a teljes álcázás körülményei között folytak, ami a hadművelet hatalmas méreteit tekintve nagy feladatot

jelentett. A vasúti szállítások késése miatt június 14-én a támadás időpontját június 23-ra halasztották. A szerző számtalan érdekes megbeszélést és telefonbeszélgetést ismertet, amelyet Sztálinnal, Antonovval és Zsukovval folytattak a hadművelet előkészítése idején.

HISTORIE A VOJENSTVI (Csehszlovákia), 1963. 3. sz. — *Frantisek JANAČEK—Josef NOVOTNY—Alena HAJKOVA*: „A szerződés, a háború és a Cseh Kommunista Párt. Az 1939. augusztus 23—szeptember 1. közötti hét története” (425—457. o.) c. tanulmány a második világháború kitörését közvetlenül megelőző egy hét történetét elemzi, mint a nemzetközi külpolitika és a nemzetközi kommunista mozgalom legproblematisabb időszakát. Az 1939. augusztus 23-án megkötött német—szovjet megneemtámadási szerződés teljesen új helyzetet idézett elő. A Berlin és Moszkva közötti szerződés nem várt fordulatának a nemzetközi kapcsolatok átcsoportosítását kellett eredményeznie Csehszlovákiában is és másutt is. A szerződés és a háború döntő tényező lett az egész kommunista mozgalom új vonalának kialakításában. A háború kitörése a kommunista pártokon belül és a népek reakciójában antihitlerista magatartást váltott ki. Az emigrációban élő Cseh Kommunista Párt is tisztán taktikai manővernek minősítette a Szovjetunió külpolitikai fordulatát, amely nagyobb követelmény nélkül marad a kommunista ellenállási mozgalom aktivitására. A cseh és a szlovák nép a „kényelmetlen meglepetésen” túl meg volt győződve, hogy a németeket le fogják győzni a háborúban és mindenkinek igaza van, aki harcol ellenük. Fő céljük az antifasiszta front létrehozása és a nép Nemzeti Frontba tömörítése volt. Ezután jelent meg (szeptember 8.) a Kommunista Internacionálé első hivatalos dokumentuma, mely leszögezte a Komintern „új vonalát”. Ez azonban csak komplikálta a pártok körében a helyzetet s tisztázatlanságot keltett, nem fogadták el egyértelműen. A Cseh Kommunista Pártban megindultak a törekvések saját álláspont kialakítására. A cseh és szlovák kommunisták nézetei a valóságos helyzetnek és a nép hangulatának voltak a kifejezői. —

Oldrich SLADEK: „A Gestapo harca Csehszlovákiában Angliából indított ejtőernyős deszant-csoportok második hulláma ellen, 1942—43-ban” (458—490. o.). A Heydrich elleni merénylet után megszakadt a cseh ellenállási csoportok kapcsolata Londonnal. Ennek helyreállítására új csoportokat hoztak létre: Antimon, Iridium és Bronz fedőnévvel. Az elsőt 1942 október végén dobták le. (Az 1943 márciusában bevetett két utóbbi csoport repülőgépét München mellett lelőtték.) A Gestapónak bizalmi embereinek keresztlül sikerült a csoportot felkutatni, sőt átmenetileg megtevesztő rádióadásokkal Londont is félrevezetni. Az 1941 januártól ledobott 36 emberből 1944 elején csak ketten voltak már szabadon. A sikertelenség oka a csapatok nem megfelelő kiképzésében rejlett s ezért a londoni központ vállalkozása nem hozott sikert.

4. sz. — *Frantisek JEZEK*: „Emlékezés az 1938. évi müncheni válság időszakára” (674—701. o.). A szerző — 1938-ban tárcanélküli, majd közegészségügyi és testnevelési miniszter — visszaemlékezéseiben az 1938. március 22. és szeptember 21. közötti időszak eseményeiről ír. Az első dátum a politikai kabinet ülését jelzi, melyen a miniszterelnök Ausztria német bekebelezése kapcsán bejelentette, hogy az ország pozícióinak megőrzése érdekében többet kell nyújtania Hitlernek, mint addig, és ugyanakkor bármi áron is meg kell tartani Franciaország és Anglia pártfogását. Nyilvánvalóan küszöbön áll ugyanis Németország keleti előretörése, mely egyaránt érheti Lengyelországot és Csehszlovákiát. Ez a bejelentés teljesen másképpen hangzott, mint Milán Hodžának a közvélemény előtt tett eddigi kijelentései. Beneš elnök a következő napokban adott hivatalos vacsorán kijelentette, hogy rossz számítás lenne arra gondolni, hogy Hitler csakis a Szovjetunió ellen fog támadni és ezzel ki is elégit majd gyarmatok utáni éhségét. Ma még azonban senki nem tudhatja, mire megy ki a játék és mi lesz a véres valóság. Ilyen előzmények után került sor arra, hogy szeptember 19-én angol—francia jegyzéket kapott a csehszlovák kormány azzal az igénnyel, hogy mondjon le 50 százaléknál több német lakossal rendelkező nyugati te-

rületeiről. Hiába bíztak hát a Nyugatban, amely ezzel a gesztussal akarta a fasiszta farkastorkot betömni. Beneš a franciák lépését árulásnak minősítette. Felvetődött a Szovjetuniótól való segélykérés gondolata. A segítséghez azonban szükség lett volna arra, hogy a Népszövetség megbélyegezze a támadót, mert segítségnyújtás esetén a Szovjetunióra süthették volna az agresszor bélyegét. Így erre a lépésre nem került sor. Szeptember 21-én Anglia és Franciaország garantálta az új államhatár — az ún. harmadik védővonal — biztonságát. Beneš kierőszkolta a döntést: „Inkább az amputáció, mint a kilátástalan háború rizikója”.

VOJNOISTORIJSKI GLASNIK (Jugoszlávia), 1969. 1. sz. — **Veselin DURĚTIC**: „Népi hatalmi szervek létrehozása és ezek fejlődése Kelet-Boszniaiban” (9—43. o.). A forradalmi népi hatalmi szervek létrejöttének két periódusát vizsgálja a szerző. Az első periódust 1941 szeptemberéig a katonai jelleg, a második periódust a választott népi felszabadító bizottságok tevékenysége jellemezte. Részletesen tárgyalja a bizottságok, a hadsereg és Jugoszlávia Kommünista Pártjának kapcsolatát. — **Mitar DURĚIĆ**: „A 6. Osztrák—Magyar Hadsereg támadása és harctevékenysége a 3. Szerb Hadsereg arcvonalszakaszán 1914-ben” (47—97. o.). Az osztrák—magyar hadvezetés le akarta rohanni Szerbiát, s a 6. hadsereg szakaszán 2:1 arányú erőfölényt hozott létre. A Drina-menti harcokban a 3. Szerb Hadsereg csak a 2. és 1. hadsereg segítségével volt képes az ellenfél áttörését semlegesíteni. Az osztrák—magyar csapatoknak kulcsfontosságú terepszakaszokat sikerült birtokba venniük Gučevo—Boranjá—Jagodnja vonalán, de oly súlyos veszteségeket szenvedtek, hogy az offenzíva folytatásáról le kellett mondaniuk. — **Jovan VASILJEVIĆ**: „A jugoszláv hadiflotta a kotori öbölben 1941-ben” (101—131. o.). A cikk ismerteti a partvédelmi célokra alkalmas egységeket, a tisztikar és a legénység magatartását 1941 áprilisában. A királyi jugoszláv hadsereg kapitulációja után a hadiflotta egységei a kotori öbölben egy tengeralattjáró és két romboló kivételével — amelyek csatlakoztak a szövetségeseihez — a német csapatok ke-

zére kerültek. A legénység csak két egységet robbantott fel. A továbbiakban a szerző elemzi azokat az okokat, amelyek a jugoszláv hadiflotta kapitulálásához vezettek. — **Aleksandar VUKOTIĆ**: „Pártpolitikai munka a 4. crngorai proletárdandárban (1942 június—1943 június)” (193—209. o.). A dandárban folyó pártmunkát a JKP KB által kinevezett pártmegbízott irányította. A szervezet alapegysége a század pártsejtje volt, amelyben legkevesebb három tag tartozott. Amikor a partizánosztogok dandárokra fejlődtek, megalakultak a dandár politikai osztályok. A pártszervezetek a JKP KB, illetve a nemzetiségi KB-ok közvetlen alárendeltségébe kerültek. A szerző részletesen kitér a pártszervezetek eszmei-politikai nevelőmunkájára és a lakosság mozgósítása terén kifejlesztett tevékenységére. — **Dušan ŽIVKOVIĆ**: „A népi felszabadító mozgalom vezetésének koncepciója az új népi hatalom megteremtéséről” (213—229. o.) c. tanulmányában a szerző arra mutat rá, hogy az 1941-ben megkezdett népi felkelés nemcsak a megszállók és kiszolgálóik, hanem a régi társadalmi rend ellen is irányult s a szocialista forradalom kezdetét jelentette. — **Milojica PANTELIC**: „A 25. hadosztály a toplicko-jablanocki hadműveletben” (251—264. o.) A németek 1944 júliusában indított hadműveletéről és annak kudarcáról számol be a szerző, amikor a fasiszták Dél-Szerbiában megakarták semmisíteni a Népi Felszabadító Hadsereg szerb hadosztályait. — **Milan J. OBRADOVIĆ** — **Milan M. MILADINOVIC**: „A Népi Felszabadító Hadsereg és Jugoszlávia Partizán Alakulatainak felderítő és kémelhárító tevékenysége a neretvi csata előtt” (267—282. o.) c. cikke részleteket közöl a megszállók „Weiss I.” és „Weiss II.” elnevezésű hadműveleteinek előkészítéséről, a jugoszláv partizánok jól működő felderítéséről. A lakosság nagyarányú részvétele a népi felszabadító harcban, a népi hatalmi szervek széles hálózata, a hadsereg szoros kapcsolata a lakossággal biztosította az ellenfél felderítésének elhárítását és a fasiszta helyőrségekről a szükséges adatok beszerzését.

WOJSKOWY PRZEGLAD HISTORYCZNY (Lengyelország), 1969. 2. sz. — A népi Lengyelország megalakulásának

25. évfordulója alkalmából *Wladyslaw GOMULKA* elvtárs Szejmben tartott ünnepi beszédét és *Wojciech JARUZELSKI* hadseregtábornok lengyel honvédelmi miniszter parancsát közlik. — A tanulmányok között érdekes *Walde-mar TUSZYNSKY*: „A janówi erdőben 1944-ben folytatott partizánharcokról” (25—69. o.) szóló cikke, melyben a téma 15 évvel ezelőtti, 1954-ben megjelent első feldolgozását újonnan előkerült dokumentumok alapján vizsgálja és egészíti ki. Különböző visszaemlékezések (lengyel, szovjet, H. Frank gubernátor naplója) és levéltári anyagok (főleg német) alapján rekonstruálja a 3000 fős AL (Népi Hadsereg), BCh Paraszt Zászlóalj, AK (Honi Hadsereg) védelmi rendszerét, az ellenség erejét (Sturmwind hadművelet elemzése, 30 000 fő vett benne részt), értékeli az egyes harcscsoportok tevékenységét, s adja meg történelmi rangját a Janów-i erdőben folyt partizánharcoknak. (Méreteire jellemző, hogy csak április-május hónapokban 300 akciót hajtottak végre a német vasúti szállítások ellen — az egyéb gazdasági objektumok s a közigazgatás ellen irányult akciók mellett.) — *Kazimierz Kaczmarek*: „A Lengyel Néphadsereg pénzügyi problémái 1944—45-ben” (70—112. o.) Hadigazdaságtörténettel foglalkozó cikke a népi Lengyelország 1944—45-ös gazdasági erőfeszítései keretében vizsgálja a hitleri Németország ellen folytatott háború pénzügyi biztosításának problémáit. Elemzi az államháztartás hadikiadásait, amelyek az összkiadásoknak átlagosan 60%-át tették ki. Ennek a hadseregen belüli megoszlása részletes táblázatos kimutatásokkal élénken tükrözi a hadviselés, majd a békés hadigazdálkodásra, az új hadseregszervezésre való átérés kiadásait. — *Stanislaw RZEPSKI*: „A 8. gyalogoshadosztály részvétele az UPA bandákkal folytatott harcban 1945—1947 között.” (113—157. o.) A Rzeszow-i és Krakó-i vajdaság területén mintegy 20 reakciós földalatti banda és 10 UPA század működött. Az egyes csoportok 30—80 emberből álltak, az UPA századok 100—300 emberből. Szervezeti, személyi, felszerelési adatokat közöl (az UPA bandák összlétszáma 1946—1947-ben Lengyelország területén kb. 2000 ember volt). Részletesen, szinte naponként rögzíti a 8. gyalogoshadosztály harcselekményeit, szervezeti változásait, hadművelési terveit. — *Zygmunt BIESZCZANIN*: „Lengyel partizánala-

latok a Skalbmierzért folyó csatában, 1944. augusztus 5-én” (158—200. o.) Tudományos feldolgozás a skalbmierzi eseményekről eddig nem készült. Összegezi az eddig megjelent visszaemlékezéseket és adatokat s levéltári anyagok alapján, a helyzetjelentések értékelésével hiteles képet rajzol a hitleristák bestiális gyilkosságairól (kb. 75 fő), a lakosság és a partizánok hősi harcairól a „Pinczowi Köztársaságban”, az általános katonapolitikai helyzetbe ágyazva az eseményeket s kiemelve a szovjet katonák hozzájárulását a város lakossága életének megmentéséhez. — *Karol DIDENKO*: „A Lengyel Hadsereg műszaki csapatainak fejlődése 1943—1945 között” (201—222. o.) Részletes szervezeti, személyi, kiképzési és felszerelési adatokat közöl, felsorolja a műszaki csapatok legfontosabb hadművelési biztosító feladatait a háború utolsó két évében. — *Eugeniusz STACHURSKI*: „A lengyel—bolgár fegyverbarátság történetéből” (223—261. o.) Barátságuk forrása a két nép szabadságáért és függetlenségéért folytatott harcaiban gyökerezik. Már az 1444-es várnai csatában közösen harcoltak a bolgárok—lengyelek—magyarok az Európát fenyegető török hadak ellen. A XIX. és XX. századi lengyel felkeléseknek sok szimpatizánsa volt a Balkánon, eszméik hatottak Bulgária nemzeti mozgalmaira. Számos lengyel vezéralakja volt a Balkán forradalmi-demokratikus mozgalmainak. A fasiszmus elleni harcok idején is sok lengyel segítette a bolgár népet. A bolgár és lengyel nép legjobb fiai együtt harcoltak Spanyolországban, majd a második világháborúban is a Hitler-fasiszmus gáztettei ellen. Ennek konspirációs szálait s az antifasiszta harcok résztvevőinek tevékenységét részletesen ismerteti. — Meg kell említeni *Jerzy GODLEWSKI* cikkét: „Az olaszok 1935—36-os abesszíniai agressziójáról” (354—386. o.) I. rész, amely a hadműveletek pontos leírását adja és kísérletet tesz a kritikai értékelésre. — *Piotr STAVICKI*: „Lucjan Zeligorski tábornok feljegyzései” (387—398. o.) c. közleményében a 30-as évek Pilsudski-ellenes katonapolitikájának jellemző dokumentumait mutatja be.

ZEITSCHRIFT FÜR MILITÄR-GESCHICHTE (NDK), 1969. 3. sz. — Horst KÜHNE: „A német fasiszmus spanyolországi intervenciójának (1936—1939) mérete és kiterjedése” (273—287.

o.) A német marxisták és a Német Kommunisták Központi Bizottságának vezető szerepét ismerteti a cikk, amely a spanyol polgárháború éveiben lehetővé tette, hogy a német nép az igazi okokat és összefüggéseket felismerje. Azt a tényt, hogy a fasiszta Németország 1936—1939-ig fegyveres erővel háborút folytatott a Spanyol Köztársaság ellen, a reakciós történetírás mint kölcsönös, tehát spanyol részről is fennálló intervenciót említi. Ezzel szemben a német fasiszták kezdték meg az intervenciót tisztán körülhatárolható politikai, gazdasági és katonai célok miatt. A spanyol intervenció gazdasági, politikai és katonai céljait ismerteti a szerző. A feladatok a német állammonopolista uralkodó rendszer speciális érdekeinek feleltek meg. Siemensék és Kruppék, úgymint a Wehrmacht vezetői egy új világháború erőpróbájának tekintették ezt a harcot. Az 1936. július 25-én megkezdődött „spanyolországi előrenyomulás” a spanyol csatateretnek mint csapatgyakorlótérnek és fegyvertechnikai kísérleti területeknek való felhasználásáért is folyt. A Condor Légiónak, a fasiszta német haditengerészet egységeinek intervenció harcát, Almeria 1937. május 31-i lövetését ismerteti a cikk, amely a barbár légiháború szomorú példája. — Kurt WROBEL: „A Központi Tengerészeti Katonatanács szerepe az 1918-as németországi novemberi forradalomban” (288—300. o.) A császári Németországban 1917 nyarán a haderőknél mutatkozó forradalmi mozgalom különösen a tengerészetnél bontakozott ki és itt volt a leghatározottabb. A szerző az 1917 nyarán lezajlott matrózok forradalmi békemozgalmában a katonák, illetve matrózok központi szerepét, a mozgalom kibontakozásának körülményeit, az 1918. november 4-től a hadihajókon és a kikötőkben megválasztott tengerészeti katonatanácsokat ismerteti. Amikor a Birodalmi Tengerészeti Hivatal megkísérelte, hogy a népi megbízottak tanácsának, a császári tengerészeti tisztok parancshatalmának érvénybentartásáról szóló, 1918. november 12-i rendeletét érvényesítse, a felháborodott matrózok félreérthetetlenül kinyilvánították, hogy az 1918. november 9-e utáni hatalmi viszonyokról egészen más elképzelésük van, mint a kormányknak és a Birodalmi Tengerészeti Hivatalnak. A tengerészeti főválasztmánnyal, valamint az 53-as választmány megalakulásával, tevékenységé-

vel, programjával, a Spartakus-szervezethez való kapcsolatával foglalkozik a cikk. — Herbert HENNING: „Harc a keleti-tengeri kijáratokért és az Atlanti-óceán északkeleti bejárataiért Németország és Nagy-Britannia között a második világháborúban” (300—314. o.) A tengerszorosokért vívott harc jelentősége a tengeri ellenfelek, Németország és Nagy-Britannia hadászati okaiból, a tengeri hadszíntér katonaföldrajzi viszonyaiból és az akkori erőviszonyokból következik — mutat rá a szerző. Pontokban sorolja fel a német és az angol haditerveket, amelyek német részről támadó, angol részről pedig védelmi célokat szolgáltak. Részletesen foglalkozik az 1939—1940-ig betervezett német tengeri hadvezetés három fő irányával. — Karl-Heinz STRELLER: „II. Frigyes és a régi porosz militarizmus a Bundeswehr ábrázolásában” (314—326. o.) A Bundeswehr fejlesztésében a belső vezetés az ideológiai befolyásra és a katonai nevelésre helyezte a hangsúlyt. A katonai nevelésben fontos szerepet játszó hagyományápolás a hadtörténelemírásban is jelentős helyet foglalt el és a hagyományok itt mint eszközök szerepeltek a szellemi háború előkészítésében. A porosz militarista hagyományok ápolásáa német imperialista hadseregben a katonáknak agressziós háborúra való politikai előkészítését szolgálta. A szerző bemutatja a nyugatnémet történészek művein keresztül II. Frigyeset, valamint a porosz militarizmust. A porosz reformer alakjának meghamisításáról szóló műveket, valamint II. Frigyes alakjának és a porosz militarizmusnak „tudományossá” tételét közli.

4. sz. — Mihail Ivanovics BURZEV: „A Vörös Hadsereg oldalán harcoló német antifasiszták a Szovjetunió Nagy Honvédő Háborújában. Gondolatok és visszaemlékezések” (416—432. o.) A Vörös Hadsereg és a német antifasiszták harci szövetségének egység, kölcsönös segítség, győzhetetlen fegyverek a békéért vívott harcban — volt a jellemzője. 1941 júniusában a NKP KB megjelentette az első, és ennek az évnek otóberében a második felhívást, melyben felhívta a német nép figyelmét az imperialista háború rabló jellegére, valamint arra, hogy a német nép feladata harcban létrehozni az antifasiszta Németországot. W. Florin, W. Pieck és Walter Ulbricht felhívásban fordult

1942. január 25-én a német csapatokhoz és Németország lakosságához. A szerző részletesen ismerteti a Sztálingrádnál elfogott német hadifoglyok meggyőzésének folyamatát. A szerző beszámol Wilhelm Piecknek Paulus tábornokkal és más német hadifogoly tisztekkel folytatott beszélgetéséről, az 1943. július 13-án megalakult „Freies Deutschland” Nemzeti Bizottságról, valamint a Német Tisztek Szövetségéről.

ANALE DE ISTORIE (Románia), 1969. 2. sz. — *Nicolae GIURGIUVEANU*: „A romániai dolgozók szolidaritása a magyarországi proletárforradalommal” (75—82. o.) A Magyar Tanácsköztársaság 50. évfordulója alkalmából jelent meg a cikk. A szerző forrásokra hivatkozva közli, hogy a Szocialista Párt és a Szakszervezeti Főtanács Romániában melegen üdvözölte a magyar munkásság győzelmét. A Szocialista Párt a pártszervezetek részére adott instrukcióban javasolta tagjainak, hogy harcoljanak a magyarországi és oroszországi szocializmus elleni „fegyveres benemavatkozásért”. Olyan körülmények között, amikor az ország reakciós vezetői az antanthoz csatlakozva megkezdték a hadműveleteket a magyarországi szocialista forradalom ellen, Bukarest, Ploesti, Galati, Braila, Buzau és más városok munkássága népes gyűléseken tiltakozott az intervenció ellen. A legjelentősebb esemény — amellyről e cikk szól —, az 1919. július 21-i általános sztrájk volt. Ebben a nagyarányú megmozdulásban, amelyet a Román Szocialista Párt és a Szakszervezeti Főtanács szervezett, tízezrek vettek részt, hitet téve a proletárinternacionalizmus elvei mellett. Az 1918. december 26-án megalakult román kommunista csoport, mely a KMP keretén belül működött, már a tanács hatalom megalakulása után aktív tevékenységbe kezdett Magyarországon, megkezdte egy lap kiadását, brosúrákat bocsátott ki román nyel-

ven. A magyar Vörös Hadseregben mintegy 500 román állampolgár harcolt, akik közül egyesek ma a Román Kommunista Párt megbecsült veterán tagjai.

3. sz. — *Constantin NICOLAE* — *Petre ILIE*: „A RKP tevékenységéről a Hitler-ellenes erők egy széles koalíciójának megteremtése érdekében” (16—30. o.) A két szerző a RKP második világháború idején az antifasiszta belső erők tömörítése érdekében követett taktikáját elemzi a párt 1941. július 8-i körlevelétől kezdve, különös figyelmet fordítva a Hitler-ellenes Hazafias Front (1943), A Dolgozók Egységfrontja, majd a Nemzeti Demokratikus Blokk (1944) megalakulásának körülményeire. — A folyóirat érdekes összeállítást közöl Délkelet-Európa népeinek antifasiszta ellenállási harcáról. Ennek keretében egy-egy cikk foglalkozik a jugoszláv, a bolgár, az albán és a görög partizánmozgalom történetével. — *Nicolae CIA-CHIR*: „Jugoszlávia népeinek nemzeti-felszabadító háborúja (1941—1945)” (31—42. o.) A szerző röviden ismerteti és elemzi Jugoszlávia népeinek a fasiszta megszállók ellen vívott harcát. — *Ion Babici*: „A bolgár nép antifasiszta ellenállása” (43—51. o.) A cikk a bolgár antifasiszta mozgalom három periódusát elemzi. (1941. június 24 — 1943. február; 1943 eleje — 1944 tavasza, 1944 közepe és 1945 májusa.) — *Gelcu MAK-SUTOVICI*: „Az albán ellenállási mozgalom az olasz és a német megszállók ellen (1939 április — 1944 november)” (52—60. o.) Maksutovici röviden összefoglalja Albánia olasz megszállásától a német fasiszták kiűzéséig terjedő időszak eseményeit. Részletesebben foglalkozik az 1941. november 8-án megalakított albán kommunista párt szerepével a megszállók elleni harc szervezésében és vezetésében. — *Dan BARAN*: „A görögországi ellenállás (1940—1944)” (61—69. o.) Görögország német megszállása után kibontakozó görög Hitler-ellenes ellenállás történetéről nyújt áttekintést könyvészeti források alapján.

Balla Tamásné Józsa Antal Lengyel István Nádor Tibor

Viniczai István Windisch Aladárné